

a postavení výzkumu na vysokých školách (zejména jeho specifikaci v nově vznikající legislativě).

Uvedená témata byla v diskusi vytipována jako hlavní oblasti výzkumného zájmu ve středoevropských a východoevropských zemích, přičemž bylo konstatováno, že velká část výzkumníků se též aktivně podílí na vytváření politiky vysokoškolského vzdělání v těchto zemích. Jejich situace je tak poněkud odlišná od situace západních účastníků konference, jejichž přednostním zájmem byly problémy spíše teoretické povahy, jako například možnosti zjišťování kvality studia a jeho mezinárodní srovnatelnosti, konceptualizace vztahu vysokého školství a veřejné správy, oprávněnost pojmu akademických elit, měnící se definice vysokého školství (s ohledem na celoživotní vzdělávání a nové komunikační technologie), vymezení modelů univerzitní autonomie. Kritika zazněla na nedostatečnou finanční podporu věnovanou výzkumu v oblasti vysokého školství ze strany státu (zejména v Belgii).

Z věcného hlediska byla zajímavá komparativní studie členských států Evropského společenství o výdajích na vysoké školství, vypracovaná na univerzitě Twente (autoři Frans Kaiser, Jos B. J. Koelman, Jan W. M. Hopstaken, Raymond J. B. M. Florax), která byla na konferenci předložena písemně. V těchto zemích představují v průměru výdaje na vysoké školství 19 % rozpočtu na vzdělání a 1,6 % státních výdajů. Ačkoli se tyto ukazatele mezi zeměmi značně liší, což je dáno rozdílnými systémy vzdělání, měřeno výdaji na studenta se v časovém srovnání osmdesátých let projevuje zřetelná tendence ke sblížování tzv. chudších zemí (zejména Portugalska a Španělska - nárust

výdajů o 28 % - a Itálie - o 59 %) a bohatších zemí (Holandska, Německa a Belgie - snížení výdajů o 20 - 25 %). Tento jev koresponduje s obecnějším procesem konvergence kapitalistických ekonomik v rámci Evropského společenství a jeho vysvětlením je patrně transfer znalostí a technologií a zvyšující se mobilita studentů a učitelů.

V hodnocení průběhu konference Ladislavem Čerychem z Evropského institutu vzdělání a sociální politiky (IEEPS) sídlícího v Paříži byla zdůrazněna nezbytnost propojování odborného zaměření členů konsorcia zejména ze zemí západní a východní Evropy, v zájmu dosažení společného cíle, jímž je zkvalitnění vysokého školství i jeho významu. Přestože vzdělávací soustavy střední a východní Evropy nemohou a ani nechtějí kopírovat západní modely, měly by mít možnost racionálně posoudit a využít jejich zkušenosti, s případnou poradní spoluúčastí západoevropských partnerů. V tomto ohledu, pokud jde o navázání příslušných kontaktů, konference splnila své poslání.

Specifickým přínosem pro Československo je mimo to předběžná dohoda s profesorem Tamaszem Kozmou z Maďarského ústavu pro vysokoškolské vzdělání v Budapešti a s profesorem Krzysztofem Opolskim z Ústavu pro vědu, politiku a vysoké školství ve Varšavě o společném výzkumu vybraných aspektů vysokého školství a jeho vztahu k trhu pracovních sil v Československu, Polsku a Maďarsku. V Československu lze v tomto ohledu navázat na výzkumy zaměstnanosti absolventů vysokých škol provedené v roce 1991 v České i Slovenské republice.

Jana Hendrichová

Inter-univerzitní středisko v Dubrovniku na křižovatce

Je tomu jen několik málo let, co se prostory Interuniverzitního střediska (IUC) doširoka otevřely i pro zájemce z Československa. Přímou explozí co do počtu účastníků dubrovnických kursů z Československa byl charakteristický rok 1990. V tomto roce bylo výjimečné, pokud kurs neproběhl s aktivní ane-

bo alespoň s pasivní účastí mladých českých nebo slovenských vědců a odborníků. Stejně tak vzrostl počet lektorů z řad československých odborníků. Zdálo se, že československá odborná veřejnost tak našla jednu z cest, jak se prezentovat široké světové obci odborníků a jak navazovat nové kontakty a formy spolupráce.

Po úspěšném "rozjezdu" se však začínají rozbíhnout mechanismy "zadržat", rysuje se

dokonce reálné nebezpečí jejich úplného zastavení. V čem je příčina? V žádném případě se nejedná o jednu příčinu, ale o jejich víceméně provázaný komplex. Jednou z nejvýznamnějších příčin je dlouhodobě nestabilní společenská a politická situace v Jugoslávii a její jedno z mnoha vyostření v prvním pololetí roku 1991, které se pro mnoho posluchačů a lektorů stalo důvodem k odstoupení od cesty do Dubrovníku. Druhou, neméně závažnou příčinou narušení chodu dubrovnických kursů, se stalo skutečně drastické zvýšení nákladů na dopravu pro většinu účastníků z východoevropských zemí. Toto zvýšení bylo doprovázeno neustálým růstem cen široké spotřeby a udržováním nereálného kursu dináru vůči konvertibilním měnám. Proti růstu cen bojuje vedení IUC dosud poměrně úspěšně, ceny ubytování pro účastníky kursů zůstaly na stejné úrovni jako v uplynulém roce. Avšak vše ostatní zůstává mimo jeho moc. (Např. k zajištění 10 denního pobytu v Dubrovníku včetně dopravy je v mimosezónním období roku 1991 zapotřebí přibližně \$ 400-550, což je více než dvojnásobek nákladů z loňského roku.)

Uvedené příčiny přispěly k tomu, že v jarních měsících roku 1991 byl rušen prakticky každý druhý kurs, z nichž jen některé byly přesouvány na jiný termín. Nejzávažnější příčina však spočívá ve vzniku Středoevropské univerzity.

Na začátku roku 1991 zahájila v Praze, Bratislavě a Budapešti svoji činnost dlouho očekávaná a pro středoevropský prostor tak žádoucí instituce - Středoevropská univerzita. Zdánlivě bez souvislosti s dubrovnickými kursy, až na skutečnost, že velká, ne-li dokonce největší část finanční podpory pro obě instituce plyne ze stejného zdroje, a to z fondů Open Society - Soros Foundation.

IUC má za sebou téměř dvacet let činnosti, v posledních pěti letech se stalo skutečně tím, co dostalo do vlnu při svém založení, a to stát se místem komunikace Východu se Západem především mladých vědců a odborníků nejrozumnějšího zaměření. Je známo skutečností, že něco takového nelze vytvořit ze dne na den, že to vyžaduje dlouholeté úsilí a vynaložení značných finančních prostředků. O to více překvapily informace, že Středoevropská univerzita by měla být

založena na obdobných principech fungování jako IUC, a to na pořádání krátkodobých kursů s mezinárodní účastí posluchačů i lektorů. S malým rozdílem, jednací řečí se zde stává výhradně angličtina (v IUC němčina, angličtina a francouzština).

Známe-li společenskopolitickou realitu v Chorvatsku a Československu a konkrétní podmínky a možnosti organizace kursů, pak se objevuje otázka, zda případné přesměrování toku finančních prostředků Soros Foundation z Dubrovníku do Prahy, a tím dosažení faktického znemožnění účasti na kursech v IUC těm, kteří na podporu Soros Foundation byli doposud závislí, nepřináší s sebou i určitá negativa a pokud ano, pak pro koho. Lze odpovědět, že přes řadu nesporných výhod se objevují ne zcela zanedbatelné negativní důsledky, a to zejména pro:

- československou mladou vědeckou generaci, která s IUC tak ztrácí dříve i dnes stále vzácnou možnost obhajoby svých názorů na cizí půdě;
- účastníky dubrovnických kursů z jihovýchodní Evropy, pro které je cesta do Prahy ještě nákladnější záležitostí než cesta do Dubrovníku;
- celou obec čs. vědců, kteří tak ztrácejí jednu z možností přímého poznání společenskopolitické současnosti Chorvatska;
- intelektuální frontu Chorvatska, která je tak oslabována ve svém úsilí o zařazení země do středoevropského regionu (IUC svým způsobem převzal tradici Korčulanské školy, která měla význam zejména pro jižní a střední Evropu);
- IUC samotné, které se tak pravděpodobně stane provinční záležitostí, přičemž plody jeho práce se přemístí do Středoevropské univerzity.

Jediné možné řešení vzniklé situace vidím v zachování způsobu a rozsahu činnosti IUC a zároveň v rozvíjení Středoevropské univerzity ne jako instituce, která by měla převzít štafetu od IUC, ale jako jeho partnera, který bude působit zejména, ovšem nejenom, v oblastech, které nevykřívá a nebude vykřívát IUC. Jedině touto cestou se vytvoří pro mladou vědeckou generaci možnost volby školy podle toho, která bude podle jejího

názoru kvalitnější a pro ni prospěšnější. Před Středoevropskou univerzitou leží totiž dlouhé období její konstituce, a to nejen konstituce materiální, ale zejména intelektuální. Vytvoření stabilně kvalitního kádru lektorů není realizovatelné ze dne na den, ani z roku na rok. Vysoká úroveň většiny lektorů přednášejících v dubrovnických kursech je výsledkem dlouholetých hledání těch odborníků, kteří jsou schopni předat nejvíce a pedagogicky nejlépe své odborné a vědecké zkušenosti. Vše nasvědčuje tomu, že v současné době je

tento kádr stabilizovaný, což vytváří předpoklady pro úspěšnost kursů v budoucnosti. Situace se samozřejmě vyvíjí. I kdyby v době zveřejnění tohoto textu byla situace vyřešena k všestranné spokojenosti, přesto může sloužit jako doklad o obtížnosti a klikatosti cesty vznikání něčeho nového. Bude-li naopak situace vyřešena v neprospěch IUC, pak nechť text slouží jako upozornění na další možnosti jejího řešení.

J. Svátek